

заходи подолання [Текст] / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2008. – № 10. – С. 3–21.

3. Державне агентство з інвестицій та інновацій України: Інвестиційний клімат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://faxnews.donetsk.ua/>>

4. Козлов, С. Інвестиційна парадигма української економіки, або як звабити капітал на законних підставах [Текст] / С. Козлов // Юридичний журнал Юстініан. – 2004. – № 20(32). – С. 29.

5. Основні показники прямого інвестування в Україні за 2009 рік за даними Державного агентства з інвестицій та інновацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.in.gov.ua>.

6. Романюк, Т. Ф. Економічна сутність інвестицій [Текст] / Т. Ф. Романюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 8. – С. 25.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© Л.О. Мельнік, В.О. Мацакова, 2010.

УДК 327.003.1(73):339.92(477)

Н.М. Штангей, доц

В.Ю. Аксьонова, студ.

ЕКОНОМІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Розглянуто механізм державної підтримки американського експорту товарів, капіталу та послуг і захисту інтересів американських компаній та банків на зовнішніх ринках. Досліджено досвід США щодо підтримки національних товаровиробників на міжнародних ринках, сприяння їхнім експортним програмам, збільшення валютних надходжень. Обґрунтовано заходи щодо економізації зовнішньої політики України.

Рассмотрен механизм государственной поддержки американского экспорта товаров, капитала, услуг и защиты интересов американских компаний и банков на внешних рынках. Исследован опыт США в области поддержки национальных товаропроизводителей на международных рынках, содействия их экспортным программам, увеличения валютных поступлений. Обосновано мероприятия в сфере экономизации внешней политики Украины.

The mechanism of Government support of the American export of goods, the capital, services and protection of the interests of American companies and banks on the foreign markets was researched. The USA experience of the support of domestic commodity producers on the international markets, assistance to their export programs and increase in currency earning was investigated. Actions for economical development of foreign policy of Ukraine was proven.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах світової фінансової кризи, яка негативно вплинула на економічну ситуацію в нашій країні та призвела до різкого погіршення сальдо зовнішньої торгівлі України та зменшення валютних надходжень, певний інтерес для українських державних, зокрема промислових, організацій може становити досвід іноземних держав щодо підтримки національних товаровиробників на міжнародних ринках, сприяння їхнім експортним програмам, збільшення валютних надходжень і зменшення безробіття. Зокрема, заслуговує на увагу діяльність урядових структур США відносно підтримки експорту товарів, капіталу та послуг і захисту інтересів американських компаній та банків на зовнішніх ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закордонні та вітчизняні наукові публікації свідчать про те, що формування й ефективне використання експортного потенціалу мають низку потенційних переваг. Проте для реалізації цих переваг необхідно досліджувати трансформаційні процеси, що відбуваються в країні, і за результатами їх аналізу розробити теоретичні й методичні положення з удосконалення зовнішньоекономічної політики на основі врахування особливостей здійснення експортних операцій, надання міжнародних послуг, досвіду закордонних країн і сформованих економічних умов в Україні. Теоретичні аспекти та проблеми формування експортної політики відбито у працях учених-економістів: І.П. Фаминського, В.М. Пітерського, Л.А. Какориної, Ф.І. Євдокимової, С.С. Гарковенка. Вплив економізації зовнішньої політики на діяльність національної промисловості розглянуто у працях Є.М. Азаряна, А.Н. Романова, Г. Асселя, Б.М. Смитіненка та ін [1].

Мета та завдання статті. У контексті нових стратегій економічної та соціальної політики України особливої уваги потребують питання подальшої економізації зовнішньоекономічної політики України.

Виходячи з актуальності теми, *мета написання даної статті* – вивчити досвід діяльності урядових структур США щодо підтримки та поширення закордонної діяльності американських товаровиробників на міжнародних ринках, сприяння їхнім експортним програмам, збільшення валютних надходжень, визначити основні напрями державної підтримки у плані нарощування експортного потенціалу України, посилення економічних акцентів у зовнішній політиці країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні підтримка та захист інтересів американського бізнесу на міжнародній арені перетворюється на найважливіше державне завдання — один із пріоритетів національної безпеки Сполучених Штатів. На державному рів-

ні відбувається значне поширення процесу економізації зовнішньої політики США, до якого долучається дедалі більше американських державних і бізнесових організацій. Зокрема, поряд із державними органами, які традиційно беруть участь у цьому процесі, залучається дедалі більше інших урядових структур, у тому числі Державний департамент, Національна економічна рада та ЦРУ США.

Так, ще в 90-х роках минулого століття американська розвідка забезпечувала провідним компаніям Сполучених Штатів щорічну економію за іноземними контрактами у 10-17 млрд дол. США.

Значну роль у зовнішньоекономічній експансії США відіграє й міністерство фінансів, яке через 400 своїх представників за кордоном забезпечує американські посольства та бізнесові структури необхідною інформацією фінансового та економічного змісту. Певну допомогу компаніям Сполучених Штатів за межами країни надають також міністерства торгівлі та сільського господарства США, кожне з яких має за кордоном близько 250 своїх фахівців.

Діяльність вищих законодавчих і виконавчих органів Сполучених Штатів у цьому напрямі характеризується тісною скоординованістю та взаємодією. Саме з цією метою ще в 1992 році був створений *Координаційний комітет зі сприяння торгівлі*, до складу якого входять керівники 19 провідних державних організацій. На основі щорічної *«Національної експортної стратегії»* комітет готує програми щодо сприяння та поширення закордонної діяльності американських компаній. Зокрема, нещодавно підготовлений ним акт на підтримку експорту містить понад сто державних програм сприяння експорту американського капіталу, товарів і послуг. Всебічну підтримку експортній та інвестиційній діяльності бізнесу США надають 109 регіональних центрів допомоги розвитку експорту і понад 170 іноземних представництв Сполучених Штатів, а також дев'ять інформаційних державних веб-сайтів [2].

Для забезпечення зростання американського експорту конгрес США щороку виділяє координаційному комітету 1,6...1,9 млрд дол. США, які спрямовуються на підтримку зовнішньоекономічної діяльності американських фірм, передусім тих, що належать до малого і середнього бізнесу. Понад 50% зазначених коштів реалізуються через програми міністерства сільського господарства, 16 — міністерства торгівлі, 9 — державного департаменту, 8-14% — Ексімбанку тощо.

Зовнішня експансія американських компаній і банків та захист їхніх інтересів за кордоном і на ринку Сполучених Штатів широко забезпечуються й на законодавчому рівні. Про це, зокрема, свідчить і нещодавнє прийняття Конгресом закону *про забезпечення безпеки при*

іноземному інвестуванні в США, а також закону про адміністрування експорту. Протягом останніх років активізувався процес укладання США договорів про вільну торгівлю з іншими країнами та створення регіональних зон вільної торгівлі [3].

Для посилення економічних аспектів у зовнішній і внутрішній політиці Сполучених Штатів було створено *Національну економічну раду*. Вона відіграє важливу роль у розробці та реалізації зовнішньоекономічної стратегії країни. Раду очолює президент США, до її складу входять керівники 11 провідних американських держустанов.

Значну підтримку компанії Сполучених Штатів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, одержують за рахунок фінансування державою програм американського експорту. Зокрема, за визнанням газети «Нью-Йорк таймс», тільки на субсидування продажів сільськогосподарської продукції за кордон уряд США щороку виділяє національним виробникам понад 19 млрд дол. США. Разом із тим, експерти вашингтонського Cato Institute підраховали, що протягом 2002—2007 років реальні субсидії фермерам становили 42,7 млрд дол. США на рік. За даними дослідної служби Конгресу США, у період з 2002 по 2007 рік американські фермери, які вирощували рис, 72% свого прибутку отримали за рахунок прямих державних субсидій. Для виробників бавовни цей показник становив 50%, пшениці – 35, ячменю – 30, кукурудзи – 25.

Дедалі активнішу роль у сприянні американським компаніям і банкам на зовнішніх ринках відіграє Державний департамент США як інструмент зовнішньоекономічної експансії. Американська дипломатія нині дедалі більше «економізується» у тому сенсі, що не лише спирається на господарський потенціал країни, а й здійснює зовнішньополітичне забезпечення економічних інтересів компаній Сполучених Штатів за кордоном, займається питаннями торгівлі, інвестицій та пошуку нових ринків для національного бізнесу як пріоритетними напрямками дипломатичної діяльності.

За офіційними оцінками Державного департаменту, лише протягом останніх років зовнішньополітичне відомство сприяло американським компаніям в отриманні за кордоном контрактів на мільярди доларів. Зокрема, за активного сприяння Державного департаменту корпорація «Боїнг» перемогла в тендері на поставку 21 літака до Південно-Африканської Республіки на суму 2,4 млрд дол. США та пасажирських авіалайнерів до Саудівської Аравії – на 4 млрд дол. США; компанія «Локхід-Мартін» уклала угоду з Туреччиною на поставку навігаційного обладнання; фірма «Сі-Ем-Ес Енерджі» підписала контракт на будівництво потужної енергетичної станції в ОАЕ.

Сьогодні державний департамент забезпечує широке сприяння та захист інтересів американського бізнесу в 171 країні світу (у 90 державах – спільно з міністерствами торгівлі та сільського господарства). При держдепартаменті створено Фонд стимулювання та сприяння бізнесу, який надає підтримку зовнішньоекономічним контрактам та інвестиційним проектам американських компаній і банків, просуванню їхніх товарів і послуг на зовнішні ринки.

Нинішню діяльність дипломатії США в економічному напрямі визначає скоординованість дій багатьох урядових установ. Характерним прикладом такої співпраці з нещодавньої практики є продаж американською корпорацією «Рейтеон» радіотехнічного обладнання до Бразилії. Зазначеній компанії майже в останню мить вдалося вирвати у французьких конкурентів півтора мільярдну угоду на спорудження радарів у цій країні. І це сталося лише тому, що в процес було задіяно практично всі провідні зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні урядові структури Сполучених Штатів – міністерства торгівлі та фінансів, Раду національної безпеки та ЦРУ. Крім того, президент США надіслав президентові Бразилії особистого листа, в якому переконував, що радарна угода конче потрібна для подальшого розвитку американсько-бразильських відносин. При цьому координатором усіх дій американських урядових структур при підготовці й укладанні зазначеного контракту виступав Державний департамент США. Водночас провідні організації американського бізнесу та його лобістські структури безпосередньо впливають на процес розробки і реалізації зовнішньополітичного та зовнішньоекономічного курсу держави з метою максимального врахування інтересів компаній і банків США на зовнішніх ринках. Цьому, зокрема, сприяє діяльність таких організацій, як Консультативний комітет з питань міжнародної економічної політики при державному департаменті, Національна рада з питань зовнішньої торгівлі та Бізнесова рада з питань міжнародного порозуміння [4].

Таким чином, сьогодні в США на найвищому державному рівні створено ефективно діючий механізм підтримки та захисту зарубіжних інтересів американських компаній і банків. При цьому зовнішньополітична стратегія країни спрямована, з одного боку, на укладання міжнародних угод і кодексів, що гарантують права американських корпорацій за кордоном, а з іншого – на надання прямої підтримки та сприяння компаніям Сполучених Штатів на міжнародному рівні.

Висновки. Зазначений досвід діяльності урядових структур США щодо розширення експорту товарів, капіталу та послуг, підтримки й захисту інтересів американського бізнесу на зовнішніх ринках становить певний інтерес для українських державних організацій у

плані нарощування експортного потенціалу нашої держави, збільшення валютних надходжень, збереження та створення нових робочих місць, надання сприяння національним товаровиробникам на світовому ринку, посилення економічних акцентів у зовнішній політиці країни. У зв'язку із цим видається доцільним розглянути такі заходи щодо економізації зовнішньої політики України. Для цього, зокрема, слід:

- на основі закону про підтримку експорту розробити та прийняти (Кабінет Міністрів України) підготовлену членами Експортної ради державну Програму сприяння експорту, спрямовану на створення нової конкурентної моделі розвитку економіки, ефективної системи підтримки розвитку експортного потенціалу країни, підвищення якості вітчизняного експорту, розширення його номенклатури та поліпшення структури. При цьому важливе значення для підготовки й реалізації зазначеної програми має структурно-інвестиційна політика держави, яка визначає відповідні галузеві пріоритети та конкурентні переваги національної економіки, які мали б бути основою міжнародної спеціалізації нашої країни;

- активізувати процес підготовки та реалізації стратегії створення зон вільної торгівлі України з регіональними союзами та окремими країнами з метою нарощування обсягів експорту української продукції;

- для подальшого розвитку експортної бази країни, організації ефективного механізму експортних гарантій, фінансування та страхування експортних поставок створити Фонд підтримки експорту;

- у рамках бюджетного фінансування передбачити субсидування зростаючих відсоткових ставок за кредитами як засіб державної підтримки експортерів;

- створити в структурі Дипломатичної академії МЗС України навчальний бізнес-центр для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців Міністерства закордонних справ та інших державних установ у сфері ведення бізнесу за кордоном, тактики проведення торговельних переговорів, укладання зовнішньоекономічних контрактів та їхнього подальшого дипломатичного супроводу;

- розглянути питання щодо створення державного веб-сайта для інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств і банків.

Отже, головною метою діяльності урядових структур України має бути підготовка пропозицій щодо формування державної експортної політики, розробка та реалізація пріоритетних проектів із надання підтримки зовнішньоекономічній діяльності українських товаровироб-

ників, сприяння їхнім експортним програмам та захисту інтересів національного бізнесу за кордоном.

Список літератури

1. Седляр, Ю. О. Теоретичні засади стратегічного партнерства [Текст] / Ю. О. Седляр // Наукові праці. Сер. Політологія. – 2009. – Вип. 12, т. 25. – С. 155–160.

2. Артеменко, В. А. Концептуальні засади стратегічного інтересу в асиметричних відносинах [Текст] / В. А. Артеменко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. – К.: Київський нац. ун-т. ім. Т. Шевченка, Інс-т міжнар. відносин, 2009. – Вип. 43, ч. II. – С. 20–22.

3. Бойцун, Н. С. Цілі та завдання ТЕМ у складі Посольства України в Сполучених Штатах Америки на 2008 рік [Текст] / Н. С. Бойцун // Київські відомості. – 2008. – 30 березня. – С. 2.

4. Пацера, М. Л. «Современные США» : энциклопедический справочник [Текст] / М. Л. Пацера. — М. : Политиздат, 2008. – С. 50–54.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© Н.М. Штангей, В.Ю. Аксьонова, 2010.

УДК 336.131

І.Ю. Потеряйло, канд. екон. наук (КНТЕУ, Київ)

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Розглянуто наукові підходи до сутності програмно-цільового методу та його особливостей у бюджетному процесі України.

Рассмотрены научные подходы к сущности программно-целевого метода и его особенностям в бюджетном процессе Украины.

In the article scientific approaches to the essence of program-performance method and his features in the budgetary process of Ukraine are considered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На шляху європейської інтеграції актуальним для України є реформування фінансової сфери і гармонізація чинного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, оскільки національна економіка характеризується низьким рівнем ефективності соціально-економічної політики, відсутністю дієвих механізмів управління бюджетними коштами, недосконалістю діючого законодавства з питань здійснення бюджетних видатків.

Запровадження сучасних технологій у галузі державного управління дозволяє підвищити ефективність соціально-економічної політики держави шляхом оптимізації структури бюджетних видатків. Од-